

Nova stran v zgodovini Trsta

Kandidat za tržaškega župana Riccardo Illy se je na pobudo Slovenske skupnosti v ponedeljek, 8. t.m., prvič javno srečal s slovenskimi volivci. Za to priložnost se je v dvorani Prosvetnega doma na Opčinah zbralo zares lepo število slovenskih ljudi, kar zgovorno dokazuje, da se naša narodnostna skupnost dobro zaveda izrednega pomena volilne prizkušnje, ki bo v nedeljo, 21. novembra v tržaški, miljski in devinsko-nabrežinski občini.

Če se je vabilu Slovenske skupnosti, ki v tržaški občini nastopa s svojima kandidatom na listi Zavezništvo za Trst, s svojim tradicionalnim znakom pa na volitvah za dva rajonska sosveta — Vzhodni in Zahodni Kras — odzvalo tolikšno število slovenskih volivcev in volivk, hkrati pomeni, da se naši ljudje še vedno živo zanimajo za javne zadeve, za politiko. To je vsekakor znak zrelosti in dokaz, da hočejo sodelovati ali, kot se temu učeno reče, participirati.

Občinske volitve z dne 21. novembra bodo v Trstu — vsaj tako upamo — zares zgodovinske, če bodo zmagale sile, katerih pogled ni uprt v preteklost, ampak v prihodnost in katerih temeljni program je sodelovanje večine in manjšine ob spoštovanju njune enakopravnosti in enakega dostojanstva.

Iz izvajanj kandidata za župana Illyja in obeh slovenskih kandidatov za novi občinski svet Močnika in Berdona je bilo jasno razvidno polno sozvočje, kar je bil tudi lep in hkrati zelo nazoren primer sodelovanja med predstavniki obeh narodnostnih skupnosti v tržaški občini.

Trstu se torej nudi priložnost, da zares obrne stran v svoji zgodovini, da začne končno izkoriščati svoj geopolitični položaj in tako postavljati osnove za svojo kulturno, gospodarsko in družbeno rast.

Ponedeljkovo srečanje v Prosvetnem domu na Opčinah je dokazalo, da na slovenski strani ni dvomov in nobenih pomislekov ali miselnih zadržkov, kateremu izmed šestih kandidatov za župana zaupati svoj glas; enako velja za kandidate za novi tržaški občinski svet. Upamo in pričakujemo, da bo tako ravnala tudi večina italijanskega Trsta.

DRAGO LEGIŠA

Zakaj bomo volili za listo Skupaj za Devin-Nabrežino

»Laboratorij za celotno našo narodnostno skupnost«

Maja Lapornik

Danilo Antoni

Bruno Tomasetig

Datum 21. november bo zelo pomemben tudi za devinsko-nabrežinsko občino, saj bodo morali volivci na ta dan izbrati nove upravitelje, ki bodo vodili občino v naslednjih štirih letih. Ena od list, ki se predstavljajo na teh volitvah, je Insieme per Duino-Aurisina — Skupaj za Devin-Nabrežino. Županski kandidat je Giorgio Depangher, na listi pa je od 16 kandidatov 10 Slovencev. Pogovorili smo se s tremi. Ti so radijska režiserka Maja Lapornik Pelikan iz Sestljana, predstavnica Slovenske skupnosti, arhitekt Danilo Antoni iz Devina in tehnik Bruno Tomasetig iz Medje vasi. Vsem trem smo postavili naslednja vprašanja:

1. Zakaj ste se odločili, da kandidirate na teh volitvah?
2. Zakaj bi po Vašem morali Slovenci voliti za listo Skupaj za Devin-Nabrežino?
3. Katere probleme v Vaši občini bi bilo treba najprej rešiti oz. katerim vprašanjem bi se v primeru izvolitve najprej posvetili?

Maja Lapornik

1. V stranki Slovenske skupnosti sem aktivna že vrsto let, zato je ta kandidatura nekaj logičnega, nekaj, kar daje smisel dolgoletnemu delu v stranki. Poleg tega pa sem se za to odločila, ker ima človek v primeru izvolitve tudi možnost, da naredi nekaj konkretnega v korist naših ljudi.

2. Pri tem vprašanju bi se rada podrobneje zaustavila. Zdi se mi, da Slovenci v devinsko-nabrežinski občini nimamo nobene druge alternative. Naša občina je izpostavljena hudim pritiskom, sožitje pa je tu danes eno temeljnih vprašanj, ki zadevajo bodisi status quo bodisi prihodnost občanov tako slovenske kot italijanske narodnosti. Nobena druga lista dejansko ne zagotavlja sožitja in pravice do rabe slovenskega jezika.

Poleg tega pa je še drug razlog, ki utemeljuje in opravičuje izbiro liste Skupaj za Devin-Nabrežino. Namreč ta, da smo se zaradi novega volilnega zakona, ki je seveda po svoji naravi krivičen, različno misleči Slovenci le našli pod skupno streho. Razlike, ki so nas v preteklosti razdvajale, burile duhove, danes izginjajo, tudi po padcu berlinskega zidu, in našli smo se vsi skupaj z istimi cilji, željami in isto vizijo prihodnosti. Ta lista je laboratorij za celotno našo narodnostno skupnost, ki ga je treba podpreti.

Sicer pa se mi zdi, da si naši ljudje želijo, da bi vsi Slovenci nastopili skupaj kot Slovenci, v imenu slovenstva, seveda ne pod kakšnim nacionalističnim geslom, ampak le v bran svojih legitimnih pravic in iz želje po čim plodnejšem sožitju in stiku z drugim narodom.

3. Problemov je v naši občini veliko. Če pogledamo na program liste Skupaj za Devin-Nabrežino, vidimo, da smo si zastavili tri glavne cilje: sožitje in sodelovanje med različnimi kulturama, načrtovanje in oblikovanje neke nove prostorske politike, ki ji ni glavni cilj kvantiteta, ampak kvaliteta in finančna sanacija. Seveda pa bi vsak deloval predvsem na tistem področju, kjer je tudi poklicno najbolj doma. Sama sem bolj aktivna v »prosveti« in bi se v primeru izvolitve posvečala stikom z našimi društvi v posameznih vaseh. Tem organizacijam bo naša občina, tudi ob krčenju prispevkov zakona za obmejna področja, morala nuditi ustrezno pomoč, saj so naša društva bistvena za obstoj naše narodnostne (hj) ■■■■ 2

Iz vsebine:

Majda Artač Sturman:
E. Flisar. Kaj pa Leonardo
(str. 3)

Jurij Paljk:
Ponižnost je odlika,
poniževanje pa hud greh
(str. 7-8)

Ambrož Kodelja:
Maše tako ali drugače
(str. 7)

H.J.: Izšel je Pahorjev zbornik
(str. 4)

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 11. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Tisoč let naših prednikov; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Johann Wolfgang Goethe: »Trpljenje mladega Wertherja«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale: Iz filmskega sveta; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dopisnice z najbližnjega vzhoda.

■ PETEK, 12. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Dopisnice z najbližnjega vzhoda; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Johann Wolfgang Goethe: »Trpljenje mladega Wertherja«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Draga babica...«; 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.00 Nekaj minut z...; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Kulturni dogodki.

■ SOBOTA, 13. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.00 Male skrbi — veliko veselje; 10.00 Poročila; 12.00 Krajevne stvarnosti: »Ta rožanski glas« — oddaja iz Rezije; 12.45 Krajevne stvarnosti: Glasnik Kanalske doline; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 »Ena se tebi je želja spolnila« — romantični sprehodi v neponovljivo obdobje umetnosti; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Janez Povše: »Za plačilo ti prinašam slovo«.

■ NEDELJA, 14. novembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Martin Krpan z Vrha« (Fran Levstik); 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Srednjeevropski radijski obzorik; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Dante Alighieri: »Božanska komedija: Pekel«; 15.00 Krajevne stvarnosti; 17.00 Krajevne stvarnosti: Z naših prireditev.

■ PONEDELJEK, 15. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila; 8.10 Iz Četrtekovih srečanj: dr. Branko Agneletto; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Johann Wolfgang Goethe: »Trpljenje mladega Wertherja«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dante Alighieri: »Božanska komedija: Pekel«.

■ TOREK, 16. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Svojo poslednjo voljo pri zdravi in čisti pameti izrekam; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Johann Wolfgang Goethe: »Trpljenje mladega Wertherja«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dante Alighieri: »Božanska komedija: Pekel«.

■ SREDA, 17. novembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Srednjeevropski radijski obzorik; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Prežihov Voranc: »Listnica uredništva«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.00 Ma-de in Italy; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Tiho tiho, davno davno.

»Laboratorij za celotno našo narodnostno skupnost«

skupnosti. Zelo pomembno pa je tudi vprašanje naše šole in mladine. Kaj se s šolo dogaja v naši občini, dobro vemo, mislim pa, da bomo to situacijo zlahka prerasli pod novo, demokratično upravo.

Danilo Antoni

1. Do moje kandidature je prišlo skoraj slučajno. Pridružil sem se namreč delovanju skupine občanov, ki se ukvarjajo s problemi naše občine, katere tudi sam dobro poznam. Videl sem, da je nekatera vprašanja nujno čimprej rešiti. Med temi je sožitje: priti mora do povezave med slovenskim in italijanskim življenjem, da bi skupno reševali težave v občini.

Pred nekaj tedni sem bil tudi med najbolj »jeznimi« starši zaradi zaprtja šole in vrtca v Šempolaju. Tudi ob tisti priložnosti sem ugotovil, da so odnosi med Slovenci in Italijani slabi, polni predsodkov z ene in z druge strani. Volitve so tako ena izmed najboljših priložnosti za konkretizacijo kakih skupnih načrtov in v tem smislu vidim tudi svojo kandidaturo.

2. Ta lista je v naši občini edina, ki ima konkreten program v odnosu do Slovencev, tak odnos torej, ki ni špekulantski. Vodilo te liste je konstruktivno, ne pa destruktivno. Sploh pa so kandidati, ki nastopajo na listi Skupaj za Devin-Nabrežino sposobni ljudje, torej taki, ki lahko takoj mirno prevzamejo katero koli vlogo v administraciji. To so glavni razlogi, zaradi katerih bi morali Slovenci voliti to listo.

3. Osnovni problem, ki ga vidim v naši občini, je problem upravljanja z našim teritorijem. To je osnova ne samo za ekonomski, ampak tudi za kulturni in vsestranski napredek. Pri naši listi smo že določili prednostno lestvi-

co teh problemov, ne glede na politične špekulacije. To pomeni, da se moramo tudi tam, kjer nimamo potencialnih volivcev, zavzeti za reševanje njihovih problemov, torej ne glede na politične predpogoje. Tak primer je Ribiško naselje, kjer so vse infrastrukture že v takem iskanju, da bi bila potrebna takojšnja izselitev prebivalstva.

V primeru izvolitve pa bi seveda imeli prav posebej pod drobnogledom vse probleme naših ljudi. Naši napor bi bili torej tudi usmerjeni v iskanje sredstev, ki bi jih namenili Krasu, saj to področje pokrajina že desetletja zanemarja. Dovolj je, če omenim pokrajinsko cesto v Mavhinjah, šempolajski nadvoz nad železnico, o katerem se že dolgo govori, itd.

Za kar bi se jaz osebno takoj zavzel, pa je izoblikovanje novega regulacijskega načrta. Stari načrt bi bilo namreč treba nujno posodobiti in prilagoditi novim potrebam in novim odnosom do okolja.

Bruno Tomasetig

1. Ko so mi predlagali, naj kandidiram na tej listi, nisem takoj sprejel, ker nisem natančno vedel, kakšen program ima ta lista, katere stranke jo podpirajo in kateri so njeni nameni. Ko sem vse to ugotovil, sem se odločil za kandidaturo, tudi zato, ker se mi je zdelo pomembno, da so na listi zastopana vsa področja naše občine in da so med kandidati ljudje, ki tu živijo in torej vedo za probleme in pričakovanja domačinov.

2. Mislim, da bi morali Slovenci voliti za to listo, ker je prvič, da je naša manjšina stopila na skupno pot. Prej smo bili vedno razdeljeni med strankami, sedaj pa smo se vsi združili na listi, ki je med vsemi predlaganimi najbolj »slovenska«. Kot kandidat sem

neodvisen in torej tudi strankarsko neopredeljen.

Pa še en razlog je, zaradi katerega bi se morali Slovenci na volitvah odločiti za listo Skupaj za Devin-Nabrežino. Bistvo našega programa je namreč sodelovanje in sožitje zdrave družbe naše ob-

Simpozij o Evropi in manjšinah

V dneh 26. in 27. novembra bo v Gorici dvodnevni simpozij o Evropi in narodnih manjšinah, ki ga prireja Svet slovenskih organizacij v deželi Furlaniji-Juljski krajini. Zborovanje bo v dvorani Pokrajinskega sveta v Gorici.

Na njem bo sodelovala vrsta uglednih kulturnih in političnih predstavnikov in javnih delavcev. Predavatelji prihajajo iz Italije, Slovenije, Avstrije in nekaterih drugih držav. Simpozij bo odprt za vso javnost in tisk ter druga sredstva javnega obveščanja.

S tem želi SSO aktivno poseči na zanimivo področje evropskega združevanja, povezanega s problemom narodnih skupnosti, posebej manjšin. Vse to danes zadobiva vedno več pozornosti tudi pri najvišjih evropskih organizacijah. Pred nekaj leti sta tako evropski parlament kot tudi Evropski svet odobrila vrsto listin in dokumentov o manjšinskem vprašanju, kar nedvomno lahko aktivno prispeva k vprašanju manjšinske zaščite v posameznih državah Evropske gospodarske skupnosti oz. že pravkar formalno ustanovljene Evropske unije.

čine, torej skupno delovanje Slovencev in Italijanov. To je tudi simbolični pomen imena naše liste. Čas je, da tudi mi sami spremenimo odnos do italijanskih občanov. Doslej smo namreč vedno poudarjali nujnost sožitja, nismo pa si dovolj prizadevali za sodelovanje in skupno delo.

3. Poleg tega, kar sem pravkar dejal, je po mojem najbolj nujno prizadevanje za naše šole. Kot vemo, je sedaj hud problem predvsem v šoli v Šempolaju, ki je še vedno zaprta. Novoizvoljeni občinski upravitelji pa se bodo morali kot prvo najprej posvetiti proračunu, saj je finančno stanje zelo kritično in ga je treba čimprej sanirati. To bi bila tudi baza za naše bodoče delo.

Ob koncu bi rad dejal še tole: važno je, da se ljudje zavedajo pomembnosti teh volitev, ki bodo potekale po novem večinskem volilnem zakonu. Če hočemo, da bodo v upravi naši ljudje, moramo nujno dobiti večino glasov na teh volitvah.

Posnetek s srečanja kandidata za tržaškega župana Illyja s slovenskimi volivci v Prosvetnem domu na Opčinah. Za govorniško mizo sedijo (z leve) Peter Močnik, Riccardo Illy, Martin Brecelj in Andrej Berdon (foto D. Križmančič)

Evald Flisar: Kaj pa Leonardo?

Mit o nadčloveku ali metafora o vzgoji človeka?

Premierska uprizoritev: Mestno gledališče ljubljansko, 9. oktobra 1992, tržaško gostovanje 5., 6. in 7. novembra 1993. Režija: Dušan Mlakar, dramaturgija: Diana Koloini, lektorstvo: Majda Križaj, scena in kostumi: Jana Korun, glasba Gregor Strniša, koreografija: Mojca Horvat, svetovalec za borilne veščine: Miha Strgar.

Nastopajo: Franc Markovčič (dr. Hoffman), Veronika Drolc (dr. Da Silva), Borut Veselko (dr. Roberts), Nadja Strajnar Zadnik, Majda Grbac (sestra), Milan Štefe (gospod Martin), Marjana Jaklič Klanšek, Marija Lojk (gospa Martin), Darja Reichmann (Rebeka), Vera Per (tržava šaljivka), Ivan Jezernik (prof. Caruso), Jože Mraz (človek pes), Matjaž Turk (poševnik), Marko Simčič (novinar), Tomaž Pipan (snemalec).

Pisatelj in dramatik, svetovni popotnik Evald Flisar se je zapisal med uspešnejše sodobne slovenske književnike, ko je za delo *Popotnik v kraljestvu senc* ter za drami *Kaj pa Leonardo?* in *Jutri bo lepše prejel nagrado Prešernovega sklada* za minulo leto 1992. Flisar je nemiren duh, ki — tako fizično kot duhovno — sili iz slovenskega mikrokozmosa v makrokozmos angloameriške kulture. Tematika njegove drame se tako razpenja med problematiko nevrološke prizadetosti in drugačnosti ter svetovljanstvom, ki ga narekuje tudi avtorjevo bivanje v tujini, predvsem v Londonu.

Drama *Kaj pa Leonardo?*, napisana tudi v angleški verziji, je postavljena v metaforični bolnišnični prostor, tako priljubljen besednim kot tudi filmskim ustvarjalcem. Naj spomnim samo na dramo *Veliki briljantni valček* (1982) letošnjega Prešernovega nagrajenca *Draga Jančarja* in na *Formanovo* filmsko uspešnico *Let nad kukavičjim gnezdom* (1975). Nevrološki oddelek je v literaturi tako ali drugače svet v malem, prisposoba, v katero se prelivata in v kateri se prekrivata normalnost in bolezen, nevroza in umska prisebnost.

V ta dosedanji prostor je Flisar postavil duševne bolnike, ki jih karakterizira in poimenuje na osnovi njihovih specifičnih lastnosti ali nevroloških okvar in deformacij. To so liki kot romantična *Rebeka*, poševnik, tržava šaljivka... Njihovo življenje se vrti v nekakšnem pretresljivo idiličnem krogotoku, vse dokler se enemu izmed njih — *gospodu Martinu* — popolnoma izbriše spomin, da postane tabula rasa, nezmožen vsakršnega gibanja, mišljenja in samostojnega delovanja kot pravkar rojeni otrok.

Ko izgubi zavest o lastni identiteti, gospod Martin izstopi iz začaranega kroga, v katerem se je vrtel z ostalimi bolniki. V bistvu se popredmeti, saj ni več subjekt, četudi s svojim

Igralci Mestnega gledališča ljubljanskega med uprizoritvijo Flisarjeve igre *Kaj pa Leonardo?* (foto T. Stojko)

deformiranim obnašanjem, temveč postane objekt dramskega spopada med zdravnikom Hoffmanom in mlado zdravnico Da Silva. Hoffman, ki z nekakšnim demokratično ljubečim vodenjem upravlja svoj inštitut kot veliko družino že petnajst let, je za nenasilno vzdrževanje bolnikov status quo. Da Silva pa v novem primeru vidi možnost eksperimenta, znanstvenega napredka. Kaj pa ko bi iz gospoda Martina ustvarili novega Leonarda?

Tradicionalni moška in ženska vloga sta nekako zamenjani: togost, odločnost in vero v moč znanosti in napredka pooseblja moško odločna (in oblečena) zdravnica Da Silva v prepričljivi interpretaciji Veronike Drolc. Direktorju nevrološke klinike Hoffmanu pa je Franc Markovčič dal mehke in prilagodljive poteze zdravnika, ki kljub začetnemu nasprotovanju sprejme projekt mlade zdravnice.

Znanost naj bi poustvarila človeka ali nadčloveka, sposobnega vsega najboljšega in najplemenitejšega, človeka izrednih psihičnih, intelektualnih kot tudi fizičnih sposobnosti. Toda eksperiment se izjalovi: gospod Martin je objekt dogajanja, psihoterapije in dramaterapije, ko z ostalimi bolniki ponavlja in preigrava Shakespearove dialoge. Popolna razčlovečenost tega novega (sodobnega) Leonarda doseže višek v krvavih zaključnih prizorih, ko shakespearevsko oblečijo pod blazno popolno Martino vo roko kar trije ljudje. Ko se gospod

Martin za trenutek priklopi do zavesti samega sebe in lastne preteklosti, ko postane subjekt, se dramski vozal tragično razplete.

Pretresljivo sveže in aktualno učinkuje sporočilo Flisarjeve drame v času, ko sredstva javnega obveščanja poročajo o eksperimentih klonacije. V tekstu je tudi sicer nekaj dialogov, ki opozarjajo na degeneracijo ekosistema, na problem sodobne znanosti in uporabe njenih dosežkov. Toda Flisarjeve drame ne gre brati samo v tej najbolj prepoznavni luči. Ob gospodu Martinu, Leonardu nove renesanse, kot ga imenuje zdravnica Da Silva, se metaforično preizkušujeta dva vzgojna koncepta, permisivni in avtoritarni, ki sta diametralno nasprotna, a oba neučinkovita, obsojena na propad. Človek brez spomina in identitete — otrok — se more in mora oblikovati le v enkratnega, neponovljivega individuuma, ki naj ga označuje svoboda čustvovanja in hotenja.

Drama hoče biti nekako univerzalna, kar je razvidno tudi v imenih, ki so tuja, angleška (nekatera spominjajo na Jonesca). Domiselno je režija uvedla multimedialnost z uporabo snemalne kamere in televizorja, glasbene in koreografske vložke. Flisarjeva bridka in kruta realistična tragi-komedijska, ki je vsekakor prej tragedija kot komedija, saj je v njej več solz kot smeha, veliko dolguje uigranemu igralskemu ansamblju MGL. Še predvsem pa virtuoznosti Milana Štefeta, ki smo ga lahko občudovali v izjemno zahtevni in precizno preigrani vedenjski in čustveni paleti programiranega robota — gospoda Martina. Za to vlogo je bil tudi nagrajen na letošnjem Borštnikovem srečanju v Mariboru. Ob njem sta me prevzeli zlasti ženski vlogi razsajane Rebeka (Darja Reichmann) in tržave šaljivke v interpretaciji Vere Per.

Majda Artač Sturman

Pismo uredništvu

»Stvari so tokrat zelo jasne«

Nikoli, odkar hodim na volišča v vsem povojnem času, niso bile stvari tako čiste in jasne.

Nikoli ni bilo tako jasno, za kaj naj se človek opredeli: za temo in propad ali za svetlobo in napredek. Tisti, ki so vmes, samo zavajajo ljudi s prave poti.

Kdo so tisti, ki tako ravnaajo, mislim, da nam je vsem jasno: tisti, ki nimajo namena si prevzeti nobene odgovornosti za izboljšanje stanja v našem mestu in državi nasploh. Tisti, ki hočejo ostati na vsak način v opoziciji, naj zmaga kdorkoli, fašist ali demokrat.

Ta je namreč osnovna strategija, katera jim je bila pri srcu dolgo vrsto let. Zaradi tega je prišlo tudi do razkola v stranki, ki je bila svojčas druga v Italiji.

Eni so izbrali pot sodelovanja, drugi opozicije. Sodelovanje pa pomeni odgovornost in tveganje.

Končno se ni več mogoče skrivati za zastor, pobarvan z bolj ali manj rdečimi barvnimi odtenki.

Da se ti voditelji strank, ki imajo v sebi slovensko komponento, igrajo še zmeraj na boljše vire, je njihova stvar. Njihova stvar je tudi, če spet sanjajo o zavzetju zimske palače v S. Petersburgu. Ni pa več samo njihova stvar, ko ponujajo slovenskega župana v Trstu, ko pa Trst slovenskega župana ni nikoli imel, tudi v najbolj Slovencem naklonjenih časih. Primerjava z Washingtonom ne pride v poštev, ker so v tistem mestu črnci v večini in je naravno, da so si izvolili svojega župana.

Za pristop k tisti strani, ki hoče drugi Trst, verjetno čakajo drugi krog volitev in se hočejo prej še enkrat prešteti.

Kaj pa, če do drugega kroga sploh ne pride? Ali če pride do drugačne balotaže, kot si pričakujemo mi? Takrat bomo šele slišali marsikaj zanimivega o odgovornosti za stanje, ki bo vladalo v Trstu za nadaljnja štiri leta.

Aleksander Furlan

* * *

Državni sekretar za Slovence po svetu Republike Slovenije Peter Vencelj je prejšnji teden v spremstvu vladnega svetovaleca Rudija Merljaka obiskal videmsko področje. Povabil ju je Svet slovenskih organizacij, ki je hotel visoka vladna predstavnika iz matice seznaniti s stvarnostjo in problemi Slovencev v Benečiji. Režiji in Kanalski dolini. Med drugim se je dr. Vencelj srečal s predsednikom Gorske skupnosti za Nadiške doline Chiabudijem, ogledal pa si je tudi nove prostore špeterske dvojezične šole. Informacije o »svoji« šoli mu je nudila ravnateljica Živa Gruđen. Nato je dr. Vencelj obiskal tudi uredništvo krajevnega štirinajst dnevnika Dom in kulturno društvo Studenci.

V torek, 16. novembra, bo v prostorih osnovne šole Oton Župančič v Ulici Brolo v Gorici

23. redni občni zbor
Sindikata slovenske šole
tajništvo Gorica

Začetek ob 12.10.

V Kulturnem domu predstavili pisateljev zbornik *Pahorjeva dela dokazujejo, da je kulturno Trst tudi naš*

»Pahorjev zbornik« — preprost naslov za knjigo, v kateri se skriva bogata vsebina tisočih misli in analiz literature in osebnosti pisatelja Borisa Pahorja. Delo sta uredili profesorici Marija Pirjevec in Vera Tuta, izdala pa ga je Narodna in študijska knjižnica v Trstu s sodelovanjem Slavističnega društva. Knjiga je izšla v počastitev Pahorjeve 80-letnice, ki jo je avtor praznoval letošnjega avgusta. Vsebina okrog 250 strani obsega joče knjige je razdeljena v tri sklope. V prvem obujajo spomine Pahorjevi prijatelji in sodelavci, v drugem priznani zamejski in matični izvedenci posredujejo svoj pogled na avtorjev obsežni opus, v knjigi pa je še natančna bibliografija del tega pisatelja ter izbora člankov in študij v periodiki in krajevnem tisku.

Zbornik so javnosti predstavili v petek, 5. novembra, v mali dvorani Kulturnega doma v Trstu, ki je bila za to priložnost kar premajhna. Med udeleženci je bilo veliko soavtorjev »Pahorjevega zbornika«. Organizatorji večera so naloge slavnostnega govornika zaupali pisatelju Alojzu Rebuli, s katerim sta z jubilarom v preteklosti prehodila skupaj marsikateri del poti. Najbolj dramatičen del te poti je Rebula tudi opisal v zborniku. Pahor se ni mogel spri-

Vera Tuta. Uredniško delo je bilo sicer težavno, kar pa zadeva samo gradivo, je bilo kaj kmalu zbrano, saj se je 27 avtorjev — od literarnih kritikov, zgodovinarjev do Pahorjevih osebnih prijateljev — takoj odzvalo vabilu in poslalo svoj tekst urednicama. V zborniku so med našimi avtorji zastopani Marija Cenda, Ivanka Hergold, Martina Legiša, Marija Kostnapfel, Aleš Lokar, Pavle Merku, Jože Pirjevec, Marija Pirjevec, Janez Povše, Alojz Rebula, Igor Škamperle, Zora Tavčar in Ljudmila Cvetek Russi. Tudi med sodelavci iz matične Slovenije je veliko imen, znanih v kulturnem svetu.

Nekaj je o sebi v svojem značilnem slogu človeka, ki je vaje povedati vse naravnost, ne glede na to, če njegove besede komu ne bodo všeč, in s kančkom navihčnosti, ko jo je pri svojih 80. letih še vedno ohranil (včasih še reče za šalo: «... mi, mulci»), povedal tudi slavljene večera. Govoril je o tem, kako je ponovno »odkril« svoj materin jezik, saj je marsikateri Slovenec iz njegove generacije pozabil na svoj izvor. Razložil je, zakaj je branil Edvarda Kocbeka v času znane afere — predvsem zato, ker je bil prepričan, da je Kocbek velik duh, ki ga bo treba še odkriti. Dalje je dejal, da morata kultura in politika vedno ostati ločeni, nato pa je optimistično zaključil z mislijo, da prihodnost naše kulture in naših ustanov na tem prostoru le ni tako črna, kot se kaže ta hip. Gre le za prehodno krizo, je menil Boris Pahor, podobno tisti, ki smo jo doživeli leta 1954. To bo minilo, nujno pa se bodo potem morali izboljšati tudi odnosi med Slovenci in Italijani, ker bodo razmere prisilile Trst, da se bo začel odpirati zaledju.

(hj)

Vesela pomlad v tržaški evangeličanski cerkvi

V tržaški evangeličansko-luteranski cerkvi je v nedeljo, 7. novembra, zadonela tudi slovenska pesem. Na sporedu je bil nastop dekliške pevske skupine Vesela pomlad z Opčin, ki pod vodstvom dirigenta Franca Pohajača praznuje 15-letnico delovanja. S tem koncertom v srcu Trsta openske pevke nadaljujejo niz koncertov ob pomembni obletnici, ki se bodo zaključili s slavnostnim jubilejnim nastopom v Prosvetnem domu na Opčinah 11. decembra.

Dekliško pevsko skupino Vesela pomlad sestavljajo pretežno dijakinje zadnjega razreda nižje srednje šole in višješolke. V 15 letih svojega delovanja so imele že nad 130 nastopov tako doma kot na tujem in so celo pele onkraj oceana. Lepo so se uvrstile na nekaterih vsedržavnih tekmovanjih. Posebno so ponosne na uspeh iz leta 1988, ko so na tekmovanju v Vittoriju Venetu zasedle 1. mesto v kategoriji ljudskih pesmi.

Za koncert v evangeličanski cerkvi so pevke Vesele pomladi

izbrale pester program skladateljev različnih obdobij in narodnosti. V prvem delu so udeleženci poslušali duhovne pesmi Gallusa, da Palestrine, Monteverdija, Schuberta, Mendelssohna, Mokranjaca, Škerjanca in Seminija, v drugem delu pa so bile na vrsti posvetne pesmi — slovenske, fur-lanske, italijanske in makedonske — v glavnem vzete iz ljudske zakladnice.

* * *

V konferenčnem središču Centra za znanstvene in tehnološke raziskave pri Padričah je Kraška gorska skupnost v soboto, 6. novembra, priredila posvet na temo: »Celostni razvoj za varstvo okolja pri oživiljanju kmečkih področij na Krasu«. Kot je povedal predsednik Ivo Širca, naj bi ta posvet prispeval k oblikovanju predloga za razvojni načrt na vsem področju, ki sodi pod KGS. Na srečanju so predavali priznani strokovnjaki iz Italije in Slovenije. V razpravi pa je predvsem prišla do izraza zahteva, da bi pri upravljanju Kraškega parka sodelovalo tudi domače prebivalstvo.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Alojz Rebula

OPERACIJA TIMAVA

Režija Mario Uršič

Petek, 12. novembra,
ob 20. uri ABONMA RED I

Nedelja, 14. novembra,
ob 16. uri IZVEN ABONMAJA

Ponedeljek, 15. novembra,
ob 16. uri ABONMA RED H

V Kulturnem domu v Trstu

jazniti s totalitarno stvarnostjo v matični Sloveniji, je med drugim dejal slavnostni govornik, ki je jubilara prej kot umetnika besede izpostavil kot družbeno angažiranega človeka. Prav ko prebiramo njegova dela, lahko rečemo, je poudaril prof. Rebula, da je kulturno Trst tudi naš. Pahorjevi zapisi so slovenska nacionalna »obljuditev« Trsta, odpiranje humanistični Evropi ob zvestobi lastnemu narodu.

O zborniku, ki je prav sedaj prišel iz tiskarne, sta spregovorili tudi urednici Marija Pirjevec in

Pevke Vesele pomladi pod vodstvom Franca Pohajača med nastopom v evangeličanski cerkvi (foto D. Križmančič)

NOVICE

V Katoliškem domu v Gorici se je v ponedeljek, 8. novembra, pričela redna abonmajska sezona Slovenskega stalnega gledališča. Na sporedu je bila igra Alojza Rebule »Operacija Timava« v režiji Marija Uršiča, ki je oktobra doživela krstno uprizoritev v Trstu.

* * *

Združenje slovenskih športnih društev v Italiji bo v petek, 12. novembra, imelo svoj redni 23. deželni občni zbor, ki se bo pričel ob 20. uri v prvem in ob 20.30 v drugem sklicanju v Ljudskem domu v Trebčah.

Na slovenskih višjih šolah v Trstu so bile prejšnji teden volitve v medrazredne in razredne svete. Dijaki so se volitev polnoštevilno udeležili in izvolili svoje predstavnike, manj številni pa so bili starši.

* * *

V Prosvetnem domu na Opčinah se bo v nedeljo, 14. novembra, pričel že tradicionalni niz Openskih glasbenih srečanj z nastopom japonske mezzosopranistke Reiko Katsumata ob klavirski spremljavi Aleksandra Vodopivca. Niz koncertov se bo zaključil sredi decembra.

Odlični predstavitvi v Katoliški knjigarni v Gorici

Goriška Katoliška knjigarna je predstavila v svojih prostorih zadnje čase več leposlovnih knjig. Pred časom so imeli zelo uspešno predstavitev trije tržaški avtorji: Zora Tavčar, Boris Pangerc in Marij Čuk. Zora Tavčarjeva je namreč v polnih galerijskih prostorih knjigarne zelo lepo in v prav briljantnem slogu predstavila novi pesniški zbirki Pangerca in Čuka. Večer je lepo uvedla prof. Vida Bitežnik, ki skupaj s prof. Franko Žgavec skrbi za dejavnosti v Katoliški knjigarni. Če lahko sodimo po uspešnem začetku, potem lahko mirno zapišemo, da bo letošnja sezona izredna, dobra in predvsem pa bo privabila v Katoliško knjigarno veliko ljudi vseh starosti. Morda bi morali samo pomisliti še na to, kako bi v knjigarno na Travniki privabili še nekaj mladih, saj jih veliko niti treba ni, ker bodo potem sami prišli, če seveda berejo. Če pa ne berejo, naj se jih Bog usmili, ker ne vejo, kaj vse izgublja ob vsaki neprebrani knjigi. Goto vo bi za njih — mlade — bilo potrebno predstaviti kako novost, ne mislim na video igre in TV nadaljevanko Beverly Hills, ker to doma že vsi gledajo, ampak na kakšno knjigo, ki jo morda že poznajo in jim je všeč. Mladih je namreč še vedno premalo v Katoliško knjigarno na predstavitev knjig, če seveda odmislimo nekaj odličnjakov, ki se pridejo največkrat samo pokazati profesorjem.

Ko je Zora Tavčar predstavljala Čukovo knjigo Sledovi v pesku in Pangercovo zbirko Bližanja, je najprej nakazala na njuno skupno življenjsko pot, ki se je začela v Bregu, v Dolini, nadaljevala na slovenskih šolah in pozneje na slavistiki v Ljubljani, sedaj oba učita na slovenskih šolah, tudi zato, ker je Čuk izgubil službo na Primorskem dnevniku, kjer je bil po besedah Tavčarjeve izredno dober gledališki kritik. Tavčarjeva je oba pesnika prikazala predvsem paralelno in

kazala na njune skupne točke, kate re so predvsem v navezanosti na slovensko besedo, medtem ko se kot pesnika zelo razlikujeta, saj je Pangerc človek, ki je zasidran v svojo vas in piše o naravi, ženski in sebi vedno z neko navezanostjo na domače kraje, medtem ko je Marij Čuk bolj hladen in razumarski, intelektualac, ki se z besedami tudi poigrava in izbira vrsto metafor za svoj pesniški jezik. Pangerc se naslanja na svoje korenine, medtem ko Čuk išče nove in bolj zahtevne svetove.

Tavčarjeva je zelo lepo in na prijeten način prikazala oba pesnika in tudi prebrala nekaj najbolj značilnih mest iz obeh zbirk, tako, da je bil večer res izredno dopadljiv, tudi zato, ker je številno občinstvo v prav neverjetni zbranosti poslušalo z zanimanjem, kasneje tudi oba pesnika, ki sta se predstavila goriškemu občinstvu vsak z nekaj pesmimi.

Prejšnji petek pa je prof. Albin Sirk predstavil dve novi knjigi, ki sta jih napisala že pred veliko leti Stanko in Iva Breščak, na istem večeru pa je prof. Joško Vetrh predstavil likovno razstavo Tee Breščak. Gre za znano Breščakovo družino iz Kozje pare pri Dobravljah, ki je bila zelo številna in kot domala vse na Vipavskem tudi zelo revna. Tea Breščak je šla zelo zgodaj od doma in se je poročila s plemenitim italijanskim zdravnikom in z njim odšla živeti v Milan, kjer se je potem sestri pridružila nato še ena sestra, kasneje pa še dva brata in še ena sestra in tudi nečak. Breščakova družina je imela nekaj zdravnikov in tudi več piscev, ki so pisali priložnostno poezijo in domoljubno prozo, večina jih je bila daleč od doma. V Milanu pa je Tea Breščak začela v tridesetih letih obiskovati slikarsko šolo, ki jo je tam vodil tržaški slikar Peter Marušič. Obenem pa so k njim domov začeli zahajati slikarji Sironi, Casetti, poznejši Nobelovec za poezijo

Sv. Martin je spet prišel k nam

Tudi v naših krajih v teh dneh marsikje proslavljajo starodavni praznik sv. Martina, ki »dela iz mošta vino«. Tako na Goriškem kot na Tržaškem je bilo te dni veselo vzdušje, posebno pa še na Proseku, ki ima sv. Martina za svojega zavetnika. Na sliki: (foto D. Križmančič) Tako je bilo v tem času na Proseku lansko leto

Quasimodo, Carra, Messina, Bortolotti, Funi, Manzù in od Slovencev predvsem Lojze Spacal in Anton Mihelič, skratka: na Teinem domu v Milanu so se zbirali slikarji, od katerih so danes nekateri znani kot stebri italijanskega slikarstva našega stoletja. Škoda, ker se ne ve veliko o tej dobi, in zanimivo bi bilo tudi vedeti, če obstajajo fotografije ali kaki drugi dokumenti.

Pred dvema letoma so v Gorici izdali dve knjigi poezij dveh Breščakovih sestra in letos so njihovi svojci izdali še dve: knjigo poezij Stanka Breščaka Naša pravda in zbirko proznih tekstov Ogenj Ive Breščakove. Gre vsekakor za prijeten poklon dvema iz Breščakove družine, ki sta vsak na svojem mestu ohranjela slovensko besedo in gojila lep in preprost slovenski jezik, ki ga je moderna doba skorajda že odnesla s seboj. Tudi tematika tako poezij Stanka Breščaka, ki je živel in umrl v Dobravljah, kot proze Ive Breščakove, ki je živela daleč od doma, je polna tistih pristnih vrednot kmečkega življenja, ki jih danes skorajda ne srečamo več, saj so se časi spremenili in ne vedno na boljše. Pesmi in proza so dokaz, kako so ljudje takrat čutili in kako mislili, predvsem pa dokaz velike vere v slovensko besedo, ki so jo Breščakovi ohranili v tujini vse do svoje smrti. Dokaz, kako je res veljalo, da je (bil?) Milan tudi slovensko mesto in dokaz več, kako so primorski ljudje gojili slovensko besedo, saj jo v Milanu ponekod govorijo že peti rodovi. Knjigi sta izšli v Gorici in ju je mogoče dobiti v Katoliški knjigarni, vsakdo, ki ju bo vzel, naj da nekaj v

dobre namene in naj to pusti v Katoliški knjigarni, tudi eno samo malenkost. Lepa gesta izdajateljev, ki se hočejo tako samo še bolj pokloniti spominu Breščakovih, katere resnično še premalo poznamo. Na likovni razstavi so v galeriji Katoliške knjigarne pretežno tihožitja Tee Breščak in lahko mirno zapišemo, da je razstava prijetno presenetila marsikaterega poznavalca likovne umetnosti, Tea je namreč z obiskovanjem Marušičeve likovne šole pridobila veliko slikarskega znanja in to se na slikah tudi vidi.

Ob koncu naj še enkrat poudarimo velik pomen, ki ga ima za kulturno življenje v Gorici Katoliška knjigarna s svojo galerijo, ki postaja tudi po zaslugi prof. Žgavčeve, prof. Bitežnikove in seveda prijaznih upravljalcev knjigarne prijeten kulturni center, brez katerega si sedaj skoraj kulturnega življenja v Gorici ne moremo več predstavljati. Predvsem pa je lepo, da so take vrste prireditev sedaj postale že redne in dejstvo, da so večkrat galerijski prostori Katoliške knjigarne premajhni za vse, ki bi radi vanjo prišli in poslušali. To pa je največji kompliment za organizatorje, kar jim ga lahko izrečemo.

Jurij Paljč

* * *

Hranilnica in posojilnica na Opčinah je prejšnji teden priredila v svojih prostorih posvet na temo: »Nove ugodnosti v korist obrtniških podjetij«. Na srečanju so med drugim predstavili pred kratkim ustanovljeni Rotacijski sklad za obrtniška podjetja, ki bo nudil ugodnosti pri kratkoročnem kreditiranju.

SLOVENSKI CENTER ZA GLASBENO VZGOJO EMIL KOMEL

GLASBENA MATICA

GORICA

KONCERTNA SEZONA 1993/94

Stolna cerkev, četrtek, 2.12.1993 ob 20.30

HUBERT BERGANT — Trideset let z orglami

Katoliški dom, četrtek, 20.1.1994 ob 20.30

SIJAVUŠ GADŽIJEV — Klavir v dunajski klasiki

Katoliški dom, sredo, 9.3.1994 ob 20.30

FLAVTA IN KITARA SKOZI ČAS

Giorgio Marcossi, flavta

Giulio Chiandetti, kitara

Cerkev sv. Ignacija, sobota, 9.4.1994 ob 20.30

STOLNI ZBOR IN ORKESTER LIMBURG

Hans Bernhard, dirigent

Maše tako ali drugače O problemih Evrope in manjšin

Italijanski dnevnik *Il Piccolo*, ki pokriva naš zamejski prostor, kot tudi del Slovenije, Istro in Hrvaško, nas je v torek, 26. oktobra, obvestil, da je v Gorici na nedeljo dvanajst slovenskih maš, na Reki pa samo ena v italijanskem jeziku.

Novica sicer ne potrebuje komentarja, pa vendar! — To sta dve številki, ki nekaj povesta. Število nedeljskih maš se usklajuje s pastoralno potrebo vernikov. To je stara praksa Cerkve in o njej tudi ne potrebujemo komentarja. Če ima Gorica dvanajst nedeljskih maš v slovenskem jeziku, pomeni da je bila, ali je še neka pastoralna potreba. To število se bo gotovo spremenilo, po potrebi, kot tudi po možnosti duhovnikov, ki oskrbujejo Gorico. Čeprav priznam, da me je iznenadil italijanski duhovnik, ko mi je sramežljivo priznal, da je pri njegovi glavni italijanski župnijski maši na nedeljo redno vsaj 75% Slovencev in to v mestu Gorica. Če jih ne bi bilo, bi moral to mašo ukiniti! (To so besede sobrata Italijana!) Podobnih primerov je še več, samo z morda manjšim procentom Slovencev.

Tudi Reka ima svojo zgodovinsko danost, kot vsako obmorsko mesto. Malokdo ve, da je, kar je razumljivo, največja narodnostna skupnost v tem mestu Hrvaška. Za njo naj bi bili Italijani. Pa ni tako. Na drugem mestu so po številu še vedno Slovenci in šele na tretjem mestu so Italijani, na četrtem Srbi, sledijo Muslimani in celo Nemci je nekaj. Takoj po zadnji vojni je imela Reka nad 10.000 Slovencev. To je malo komu znano! Ker pa mi Slovenci, zlasti pa Primorci zelo radi marsikaj pozabimo, tako smo tudi pozabili (ali pa nismo nikoli vedeli?), da se je prav na Reko po vojni odselilo veliko naših ljudi, zlasti z goriškega Krasa, kot tudi iz Laškega. Temu so botrovali politični in delovni

razlogi, saj so bili iz tržiške ladjedelnice nekateri enostavno med vojno premeščeni na Reko. Šli so, kot drugam po svetu, s trebihom za kruhom! Za Slovence na Reki je po vojni skrbel do svoje smrti prelat msgr. Danilo Perkan, ki je tam opravljal službo škofijskega generalnega vikarja za Slovence. Rojen je bil v Ilirski Bistrici. Redno je ob nedeljah maševal za Slovence v cerkvi Marije Vnebovzete. Imeli so zelo lep mešani pevski zbor, ki v okrnjeni sestavi deluje še danes, čeprav ni več nobenega bogoslužja v slovenščini. Kot posebnost naj bi omenil tudi to.

K italijanski skupnosti se prištevava velika večina reških Slovencev, zato je težko ugotoviti, koliko je dejansko Italijanov v tem mestu. (Velika večina Slovencev ima poitalijanska imena!) Slovenci, ki so se vključili v italijansko skupnost zato, ker niso hoteli biti Hrvati. Otroke so pošiljali v italijansko šolo in danes, ko so nekateri na tržiški ali beneški univerzi, govorijo domačo slovenščino, ki so se je naučili doma ali pa ko so prihajali k sorodnikom. Zato so skoraj vsi pogrebi Slovencev na Reki v italijanskem jeziku. Ob tej priliki pa velikokrat nastopi slovenski zbor s slovensko pesmijo. Torej: Pogreb v italijanski in slovenska pesem, to zopet tudi nekaj pove. Dogodi se tudi, da, v kolikor so prisotni sorodniki iz Brkinov ali z Bistriškega, kar v slovenščini molijo Oče naš pri takšnih pogrebi! (Don Jojo pravi takšnim pogrebom mineštron!)

Slovenska škofijska konferenca je takoj obnovila slovensko mašo v Zagrebu, kar je hvale vredno. Kot se zdi, so na Reko »pozabili«. Znano mi je, da so naročniki na naš list tudi slovenski škofje. (Ne vem, koliko ga berejo?) Upam, da se bo ob tem zapisu za Slovence na Reki tudi kaj spremenilo!

Ambrož Kodolja

V dneh 26. in 27. t.m. bo v dvorani Pokrajinskega sveta v Gorici simpozij, ki ga prireja Svet slovenskih organizacij in bo posvečen vprašanju narodnih manjšin Evrope. O vsem tem se veliko piše in govori, prirejajo se srečanja in zborovanja, debatira se na radijskih in televizijskih oddajah. Goriški simpozij se — razumljivo — ne bo mogel veliko oddaljiti od vseh podobnih zborovanj drugje, bo pa na njem gotovo karakteristična nota problem slovenske manjšine, ki bo nekje v ospredju in seveda njegova evropska uokvirjenost.

Pred leti so bile pri nas že razne manjšinske konference, ki so jih priredile tudi večje javne ustanove. Tako konferenca o slovenski manjšini v organizaciji pokrajinske uprave v Gorici v sedemdesetih letih, nato konferenca o manjšinah (v širšem smislu) v Trstu, pa še zborovanje o manjšinah v videmski pokrajini. Vse te konference so sicer doprinesle marsikaj za publicizacijo tega vprašanja, ki nas tu posebej zelo zanima in žuli. Pri tem je važno dejstvo, da so jih organizirale v glavnem velike krajevne uprave (kar zadnje čase v Trstu recimo ne bi bilo sploh mogoče). Taka zborovanja lahko vsaj zainteresirajo dejavnike javnega življenja (politične in kulturne sile, tisk in radiotelevizija itd.), kar je vsekakor potrebno in zaželeno.

Zakaj sedaj novo manjšinsko zborovanje, še posebej organizirano s strani pomembne slovenske krovne organizacije? Slovenci smo pred kakimi petnajstimi leti priredili enodnevno zasedanje o vprašanju Evrope in manjšin, in sicer leta 1978 v Attemso-

vi palači v Gorici. Tu so tudi sodelovali pomembni predstavniki narodnih in jezikovnih skupnosti v državi, posebej Doline Aoste, Tirolske, Sardinije in Sicilije. Kasneje so nato še druge manjšinske sile v Italiji organizirale podobna večja srečanja. Naj spomnimo na dva simpozija na Sardiniji z jeseni leta 1991, v mestih Sassari in Cagliari, kjer smo sodelovali tudi Slovenci. Vmes pa še posvet v Courmayeuru v Dolini Aoste.

Prihodnje leto bodo na vrsti četrte neposredne volitve za evropski parlament. Tudi v tej luči je lahko goriški simpozij vsaj posredno zanimiv in koristen. Na njem bodo sodelovali poleg kulturnikov tudi predstavniki manjšinskih strank in kak evropski poslanec. Zato bo to lepa priložnost za soočanje o teh vprašanjih, ki so tudi praktičnega pomena. Še posebej pa je pomembno dejstvo, da imamo že nekatere važne dokumente o manjšinah, ki so jih v zadnjih letih odobrili in sprejeli na najvišji evropski ravni. Gre za listine tako parlamenta v Strasburgu kot tudi Evropskega sveta o manjšinah. V njih so razčlenjena vprašanja priznanja in rabe jezika, šolstva, kulture, gospodarskih in socialnih aspektov itd. Tudi to je torej lahko koristna osnova za poglobitev in debat.

Prepričani smo, da bo lahko goriški simpozij s svojimi zaključki in ugotovitvami nedvomno konstruktivno prispeval k evropski gradnji na pragu tretjega tisočletja in še zlasti k vedno večjemu priznanju pravic in vloge evropskih narodnostnih skupnosti.

a.b.

Jurij Paljk

»Ponižnost je odlika, poniževanje pa hud greh«

(Ob intervjuju goriškega nadškofa)

23. oktobra je goriški nadškof Antonio Vitale Bommarco imel v verskem tedniku *Gente Veneta* intervju, katerega ni nihče, ali skoraj, v naši deželi bral, zato pa je bral njegov povzetek Garofalovega skrbno napisanega članka na prvi strani tržiškega časnika *Il Piccolo* 26. oktobra. Tržiški časnik *Il Piccolo* je do Slovencev vedno bil nenaklonjeno navdahnjen in je vedno raje podpihoval nacionalizem revanšističnih Italijanov, kot pa da bi ga gasil, tako bolj ali manj redno to počne še danes, z redki mi izjemami, ki samo povejo, da so imeli prav naši predniki, ko so govorili, da ena lastovka še ne prinese pomladi.

Prebral sem kričeč članek na prvi strani *Piccola* in se vpraševal, če je res goriški nadškof rekel, da je v Sloveniji in na Hrvaškem večji nacionalizem, kot je bil italijanski fašizem, katerega je označil za

ohlapnega, če je res, da je Slovenijo goriški nadškof dajal v intervjuju v isti koš s Hrvaško in nenazadnje tudi, če je res, da je goriški škof rekel, da so po letu 1945 nekatere slovenske družine ostale v Italiji. Nisem mogel verjeti namreč, da kaj takega lahko reče škof, potem nisem mogel verjeti, da kaj takega lahko reče človek, ki je italijanskega rodu, a se je rodil na otoku Cresu, kjer je živel z ramo ob ramo s Hrvati. Potem sem končno dobil original, fotokopijo verskega časnika iz Veneta in se na svoje lastne oči prepričal, da je res. Nadškof Bommarco je res mnenja, da je bil italijanski fašizem za Slovence neke vrste ohlapna verzija nacionalizma, Slovenci, ki živijo na Goriškem od vedno, so po drugi vojni samo ostali tukaj in se niso izselili v Jugoslavijo, poleg tega je še ena cvetka o fojbah, ki jo goriški nadškof navržje kar tako, in

stvar je rešena. To stoji črno na belem zapisano v časniku *Gente Veneta*, podpisal je časnikar Ludovico Sforza, nobenega demantija ni bilo iz goriške nadškofije na žaliv članek v *Piccolu*, kaj šele na intervju v časniku *Gente Veneta*, ergo, vsaj tako sklepam, je res tako nadškof Bommarco govoril.

Katoliški glas je objavil članek, ki ga je podpisal Sergij Pahor, časnikar z radia Trst A. Avtor se v bistvu dotakne vseh bolečih točk in pravi, da bi se moral nadškof posvetovati, preden govori take stvari, verjame pa nadškofovi dobri veri. V Primorskem dnevniku je Vlado Klemše napisal, da je molk zlata vreden, ampak včasih le ne moremo molčati, tudi takrat ne, ko gre za našega, goriškega, nadškofa.

Osebnostno mnenja, da goriški nadškof Bommarco sploh ni vedno v dobri veri, če pa je, to zame ni važno, ker so važna le dejstva in nadškof veliko bolj preprosto govori tisto, kar večina Italijanov tostran meje misli. In podlega tudi isti napaki, kateri podlegajo domala vsi Italijani, ko se jim v bistvu toži za bivšo Jugoslavijo, ker se nočejo sprijazniti z dejstvom, da imajo sedaj v bivši Jugoslaviji nove države, poleg vojne v Bosni, seveda. Goriški nadškof je samo eden v vrsti tistih, ki poteg-

Managerji in management

Teorija in praksa managementa postaja iz dneva v dan vse pomembnejša. Že s pojavom industrijske revolucije ob koncu 18. stoletja se pojavlja podjetje kot temeljna oblika gospodarjenja. V začetku se je poudarjala delitev dela in usklajevanje. Pri tem je imel v začetku Fridrich Taylor pomembne zasluge. Zagovarjal je dejstvo, da mora delavec dobiti visoko plačo za dobro delo. Plača pa mora biti sorazmerna rezultatu dela. Znana so tudi njegova načela uspešnega managementa, ki bodo delavcu zagotovila solidno plačo, lastnikom pa dobiček.

Prispevek k slovenski literaturi o managementu so dali v zadnjem času trije slovenski avtorji (dr. Rudi Rozman, mag. Jure Kovač in dr. Franc Koletnik), ki so napisali knjigo z naslovom **MANAGEMENT**. Izšla je sredi letošnjega (junij 1993) leta. Knjigo je založil Gospodarski vestnik v Ljubljani in obsega 315 strani. Sicer so temeljna znanja o managementu posvetili tudi drugi strokovni in znanstveni delavci, kot npr. zaslužni profesor dr. Janko Kralj, ki se je skoraj celo življenje ukvarjal s teorijo in prakso managementa, le da se je v prejšnjem gospodarskem sistemu v Sloveniji oziroma bivši Jugoslaviji uporabljal izraz politika podjetja.

Manager je podoben dirigentu simfoničnega orkestra. Razlika med dirigentom in managerjem je v tem, da je prvi izvajalec sklad-

be, slednji — manager pa je skladatelj in izvajalec obenem.

Knjiga je sistematično razdeljena v pet delov. V prvem in drugem delu sta celovito prikazana management in planiranje, in tudi razvoj znanosti o managementu.

V tretjem delu knjige je podana opredelitev organizacije in organiziranja podjetja, z navedbo organizacijskih struktur. Strokovno je orisana tudi organizacijska kultura podjetja, le-ta primanjkuje številnim podjetnikom in jo je potrebno sprosti analizirati, vrednotiti in oblikovati.

Brez ustreznih strokovnih kadrov ne moremo pričakovati niti podjetništva niti odgovarjajočih rezultatov gospodarstva. Zato so avtorji znali prisluhniti tudi problematiki kadrovanja z vidika managementa, problematiki vodenja, komuniciranja, motiviranja, razvijanja znanja in sposobnosti, kar je osnova za vse ostale aktivnosti poslovanja.

V zaključnem delu so se avtorji osredotočili na kontrolo, ki je lahko tehnična, računovodska, disciplinska in končno tudi kontrola uspešnosti delovanja managerjev. Za uspešno reševanje posameznih problemov je posebnega pomena teamski način dela.

Verjetno bo predstavljena knjiga spodbudila tudi druge strokovnjake k proučevanju in pisanju strokovnih del o managementu.

prof. dr. Gabrijel Devetak

Katedrala v puščavi?

To vprašanje je še kako legitimno, ko se zazremo na komaj leto star tržaški luksuzni stadion »Nereo Rocco«, za katerega so bili potrebni ogromni izdatki in ki je bil prvotno načrtovan za svetovno nogometno prvenstvo v Italiji leta 1990. Kot je pri takih projektih pogosta navada, so ga uradno odprli za zamudo dveh let, ko je bilo torej že prepozno za uresničitev demagoškega prvotnega namena — kvalifikacijskih tekem svetovnega nogometnega prvenstva, med drugim pa je bilo že prej znano, da Trst ne bo prišel v poštev. Pristaši te ne prav posrečene investicije so po propadlem prvotnem cilju preusmerili pozornost javnega mnjenja na najvišjega tržaškega nogometnega predstavnika — Triestino, ki je tedaj nastopala v tretji ligi. Vrstile so se visokoleteče sanje in tudi določene obljube, češ, da si Trst zasluži elitno nogometno ekipo, ki naj bi nastopala vsaj v drugi, če že ne v prvi italijanski ligi. Kakovosten skok — napredovanje v višjo ligo pa naj bi uspel prav ob otvoritvi novega modernega stadiona. Novi stadion naj bi bil spodbuda za prodor v Olimp italijanskega nogometa.

Povrnimo se v sedanost. Triestina še vedno nastopa v »tretje-razredni« C ligi. Tudi letos naj bi, po načrtih društva in odbornikov, sodila v ožji krog favoritov za na-

predovanje. Rezultati pa so, podobno kot v prejšnjih letih, vse prej kot spodbudni. V letošnjem prvenstvu, ko so zmage izredno dragocene, ker veljajo tri točke, niza tržaška enajsterica v glavnem neodločene izide. Po nedeljskem domačem porazu proti sicer solidni a ne nepremagljivi Fiorenzoli, se je položaj na lestevici še bistveno poslabšal. Tržačani so na sredini razpredelnice, oddaljeni kar 7 točk od vodilnega Spala in le 3 točke od ekip, ki se borijo za obstanek. V nedeljo, 14. novembra, pa čaka Buffonijevo ekipo težko gostovanje v Massi Carrari proti Carrareseju. Nov poraz bi lahko bil usoden za moralo ekipe in bi lahko zapečatil prvenstvo. Ali je tržaški stadion »Rocco« res katedrala v puščavi?

(Dar)

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« -
Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954,
števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar,
Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago
Legiša (glavni in odgovorni urednik),
Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tav-
čar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst,
tel. 040/772151.

nejo na dan fojbe ob vsaki priliki, ko je treba povedati, kako se je Italijanom delala po drugi vojni krivica s strani slovanskih narodov, katero tudi jaz priznavam, ampak o Slovencih ne govori kaj dosti, raje jih daje v skupni koš z Jugoslavijo, govori o italijanskem vojaškem kaplanu, ki je pred časom obiskoval italijanske vojake v Sloveniji, kjer vzdržuje mir, a vsi vemo, da so vsi italijanski vojaki po letu 1943 v Jugoslavijo hodili le v civilu, v Slovenijo pa tudi, govori tudi o poskušanju vzpostavljanja sožitja ob meji v Gorici, a se — vsaj upam! — ne zaveda, da ga s svojimi besedami ruši in podira.

Če bi to pisalo tisto revno in tendenciozno časnikarsko pero, pravzaprav zastareli računalnik, od tržaškega Piccola, se ne bi čudil, kajti vem, da se tudi tako lahko zasluži kos kruha, posebno tu pri nas, ko dobiš zelo dobro mineštro že za navadno laž in psovanje Slovencev na prvi strani omenjenega časnika. Pa ni tako. Tako govori človek, ki je goriški nadškof in je poleg tega, da je vrhovni dušni pastir goriške nadškofije, tudi človek, ki mora svoje besede v javnosti že zaradi svoje odgovorne službe pretehtati in se zavedati, kakšen pomen bodo dobile, ko bodo natisnjene. Samo to in te besede mi niso v čast, ne kot nadškofu, ne kot kristjanu, ne kot človeku in niti ne kot javnemu delavcu na vidnem javnem mestu, kar vsekakor goriški nadškof je. Ne razumem ga, kot ne razumem molka, ki je članku v Piccolu sledil. Vem, da je težko reči svojemu škofu, da nima prav, ampak mislim, da bi se vsaj eden od slovenskih duhovnikov moral javno oglasiti in povedati, kako je z omenjeno zadevo.

Druga stvar, ki me je kot bivšega Jugoslavana in predvsem pa kot kristjana iz Slovenije zelo motila, je bil njegov odgovor na vprašanje, kakšno je stanje krščanske vere v bivši Jugoslaviji (pazite: vedno in samo v bivši Jugoslaviji!). Nadškof Bommarco pravi, da so tam le starejši ljudje, ki so bili krščeni in so svoj krst branili in jih je zato potrebno občudovati. Niti besede o mladih in o dejavni in živi slovenski Cerkev. Kot mladega Slovenca, ki je bil krščen pod komunistično oblastjo in je bil samo eden v dolgi vrsti mladih kristjanov v bivši Jugoslaviji in sedaj v Sloveniji, me tak nadškofov odgovor grobo žali, kot je žaljiv tudi za vso slovensko Cerkev.

Sedaj še epizoda, ki pove več kot vse moje besede o nadškofovem intervjuju in predvsem o njegovih učinkih. Dan po objavi članka v tržaškem Piccolu sem šel z ženo v Trst, ona je odšla na univerzo, jaz pa na uredništvo Novega lista in še prej na tržaški radio, pripravil sem namreč svoj članek za Goriški val. Avto sva parkirala in odšla v buffet Paulaner, mislim, da je v ulici Valdirivo. Šla sva na sendvič. Medtem ko sva jedla, je prišel v lokal tržaški italijansko govoreči moški srednjih let in je najbrž rekel nekaj na račun Hrvatov, ki jih je bil buffet poln. Človek, ki je sedel za blagajno lokala, se je na glas zasmel in rekel dobesedno takole: »Prav imaš! Slabši so, kot je bil do njih fašizem. Si videl včeraj, kako jim je posvetil goriški nadškof v Piccolu? Še prav je imel, slabši so od fašistov.« Mislim, da je vsak nadaljnji komentar odveč.

Zato in zaradi uporabe njegovih besed ne bi smel goriški nadškof dajati takih izjav o Slovencih, četudi tako misli, kot je rekel v omenjenem intervjuju. V Gorici je hvala Bogu še nekaj strpnosti in normalnega življenja in tudi sodelovanja med slovenskim in italijanskim življenjem, v Trstu ga skorajda ni. Ker delam v Gorici in vsak dan vidim, da se stanje za Slovence tudi na Goriškem slabša, da se tudi prostor za naše delovanje iz dneva v dan vedno bolj oži, nočem, da bi šli v smeri Trsta, ker vem, kam to pelje. Zato mi kot Slovincu in tudi kot kristjanu ne sme nihče zameriti, če prosim goriškega nadškofa, naj v bodoče meri svoje besede in naj raje molči, če že ne najde ničesar dobrega pri Slovencih, ali pa njihovih razmer ne pozna dovolj dobro, da bi lahko o njih govoril. O stvareh, ki jih ne poznamo, namreč ne smemo govoriti, pravi nekje filozof naše dobe Wittgenstein. Dodal bi še to, da je za vsakega kristjana ponižnost ena od odlik, poniževanje drugih pa zelo hud greh. O ponižnem molku, ki je sledil nadškofovemu intervjuju, si lahko vsakdo misli svoje, jaz tudi.

Ob koncu še podatek, ki ga goriški nadškof ni navedel, ko je govoril o tem, da imajo Slovenci v Gorici vsako nedeljo 12 maš v slovenskem jeziku. V slovenski Istri Italijani nimajo niti enega italijanskega župnika, a ima 140 vernikov italijanske narodnosti, toliko jih namreč hodi bolj ali manj redno k maši, 8 maš v italijanskem jeziku. Darujejo jih slovenski duhovniki, katerih dušni pastir je v Kopru škof Metod Pirih. Toliko o slovenskem nacionalizmu v Sloveniji.